

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Saib Tabrizi (Cont..)

صائب تبریزی یکی از شاعران توانمند عهد صفویه و طلایه‌دار سبک هندی به شمار می‌رود. صائب از پرکارترین و پر اثر ترین شاعران ایران است. تعداد اشعار او را از ۸۰ هزار تا صد و بیست هزار و دویست هزار و سیصد هزار و بیشتر بر شمرده اند. آقای دکتر حسن سادات ناصری ، استاد دانشگاه تهران دیوان اشعار صائب را پس از سالها تفحص و تحقیق در ده مجله و بالغ بر هشتاد هزار بیت و هشت هزار غزل تدوین کرده و آماده چاپ بود. در سال های اخیر ۶ مجله از دیوان صائب تبریزی شامل ۷۰۱۵ غزل ، همراه با چند قصیده و شعر ترکی در ۷ و ۳۶ صفحه به قطع وزیری به کوشش محمد قهرمان از طرف شرکت انتشارات علمی و فرهنگی در تهران چاپ و منتشر شده است .

صائب علاوه بر منتخباتی که از آثار دیگران برداشته و از سروده های خویش نیز حسن انتخابی نموده و دسته بندی مخصوص کرده و هر دسته را به نامی ممتاز داشته است. چنانکه اشعاری را که در وصف اندام معشوق است « مرآت الجمال » و ابیاتی را که مربوط به آینه و شانه است « آرایش نگا » و اشعار خمیه را « میخانه » و نخبه مطالع غزلیات خویش را « واجب الحفظ » نام نهاده است. دیگران هم بدین اسلوب و طرزهای دیگر از آثار روی منتخباتی برداشته اند و به این ترتیب است کلیات و دیوان هایی که در هندوستان و ایران از صائب به چاپ رسیده است. صائب خطی خوب داشته و نسخه هایی از آثارش به خط وی موجود است. علاوه بر این درحواشی نسخه هایی که به خط کاتبان است، از جمله عارف تبریزی کاتب و کتابدار او که خود رسم الخط صائب را تقلید می کرده، اشعاری نوشته،

مطالبی را متذکر شده است. دو سه قطعه نثر هم از او موجود است. صائب شاعر چینی روزگاری بود. وقتی به هند رفت عصر طلایی شاه عباس بود، اما چون برگشت صفی میرزا نوه شاه عباس به تخت نشسته بود. اوج شهرتش در عهد شاه عباس دوم بود که به سمت ملک الشعرايي را به خود اختصاص داده بود.

غزل سرایی در سبک هندی مبتنی بر واحد بیت است و آن پنجمین خصوصیت شعرهای صائب محسوب می شود. شاعران این سبک به بیت های یک غزل، به لحاظ محتوا و مضمون چنان استقلالی می بخشند که غزل به صورت مجموعه ای از مضامین متنوع و متفاوت درمی آید. بیت هایی که تنها با ضرب آهنگ قافیه ها و تکرار ردیف ها، از نظر موسیقایی صورت نظمی به خود می گرفتند. گستره وسیع واژگان و ترکیب الفاظ همراه با استفاده از دایره بالای لغات عامیانه یکی دیگر از ویژگی های شاعران سبک هندی به ویژه صائب تبریزی است. عنصر خیال در اشعار صائب تبریزی به وفور دیده می شود و او از تشبیه، استعاره، تمثیل و کنایه بسیار هنرمندانه در آثارش استفاده می کند.

یا رب از دل مشرق نور هدایت کن مرا از فروغ عشق، خورشید قیامت کن مرا

از خیالت در دل شبها اگر غافل شوم تا قیامت سنگسار از خواب غفلت کن مرا

صائب تبریزی یکی از شاعرانی است که نه تنها در ایران، بلکه در کشورهای دیگر نیز طرفدارانی داشت ۱۰ تیر ماه را روز بزرگداشت این شاعر نام گذاری کرده اند. جالب است بدانید او پس از حافظ، تنها شاعری است که طریقه ای یکتا و مستقل را برای خودش انتخاب کرده و از سبک شعرسرایی منحصر به فردی برخوردار است. بسیاری از کارشناسان او را بنیان گذار سبک هندی در ادبیات فارسی می دانند.

صائب بعد از ۸۰ سال زندگی پر بار در سال ۱۰۸۰ هجری قمری درگذشت. آرامگاه صائب تبریزی امروزه یکی از جاهای دیدنی اصفهان است و در جاهای مختلف این بنا می توان اشعار او را دید. این آرامگاه در خیابان صائب و داخل باغ تکیه قرار گرفته است. طراحی نقشه این بنا را «حسین معارفی» برعهده داشته و ساختمان آرامگاه در سال ۱۳۴۶ تکمیل شده است. همچنین در ساخت این آرامگاه از معماری دوران صفویه الهام گرفته شده است.